

Nr 46.

Ankom till riksdagens kansli den 13 mars 1942 kl. 6 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående anslag till skolöverstyrelsen för budgetåret 1942/43 jämte i ämnet väckta motioner.

(2:a avd.)

1:o) **Skolöverstyrelsen: Avlöningar.** I propositionen nr 1 har Kungl. Maj:t under åttonde huvudtiteln (punkt 115, sid. 281—295 av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 3 januari 1942) föreslagit riksdagen att *dels* godkänna av chefen för ecklesiastikdepartementet angiven personalförteckning för skolöverstyrelsen, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1942/43; *dels* godkänna av departementschefen angiven avlöningsstat för skolöverstyrelsen, att tillämpas från och med budgetåret 1942/43, *dels ock* till Skolöverstyrelsen: Avlöningar för budgetåret 1942/43 anvisa ett förslagsanslag av 833,000 kronor.

I samband härmed har utskottet till behandling förehått

dels två likalydande motioner, väckta, den ena inom första kammaren av herr R. Wagnsson (I: 120) och den andra inom andra kammaren av herrar T. Ekdahl och C. Hoppe (II: 224), vari hemställts, att riksdagen måtte besluta att i personalförteckningen för skolöverstyrelsen med uteslutande av befattningen som förste bibliotekskonsulent i lönegraden A 26 uppföra ett biblioteksråd i lönegraden A 30;

dels två likalydande motioner, väckta, den ena inom första kammaren av herr R. Wagnsson (I: 121) och den andra inom andra kammaren av fröken Kerstin Hesselgren m. fl. (II: 174), vari hemställts, att riksdagen måtte besluta sådan ändring av årets statsverksproposition, att den i personalförteckningen för skolöverstyrelsen såsom tjänsteman å ordinarie stat uppförda konsulenten för husligt arbete hänföres till lönegraden A 26 i stället för den i propositionen föreslagna lönegraden A 24;

dels ock två likalydande motioner, väckta, den ena inom första kammaren av herr L. Franzon (I: 131) och den andra inom andra kammaren av herr A. Andersson i Falkenberg (II: 179), vari hemställts, att riksdagen måtte besluta, att den i avlöningsstaten för skolöverstyrelsen föreslagna avlöningsposten 3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal, 292,800 kronor, måtte höjas med 4,000 kronor till 296,800 kronor och sålunda att till Skolöverstyrelsen: Avlöningar för budgetåret 1942/1943 måtte anvisas ett med 4,000 kronor förhöjt förslagsanslag av 837,000 kronor.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för de motionsvis gjorda yrkan-
dena, hänvisas, i den mån desamma ej framgå av den nedan lämnade redo-
görelsen, till motionerna I: 120, 121 och 131.

Kungl. Maj:ts förslag innebär i huvudsak följande organisationsändringar:

a) i samband med den av chefen för finansdepartementet angivna tjänste-
förteckningsrevisionen förordas följande ändringar, nämligen att förste
bibliotekskonsulenten uppflyttas från lönegraden A 26 till A 27,
att två sekreterare uppflyttas från lönegraden A 24 till A 26, att en
konsulent för husligt arbete i lönegraden A 24 (nu arvodes-
befattning) nyuppföres samt att i stället för en registrator och aktuarie i
lönegraden A 21 uppföres en registrator i lönegraden A 14;

b) på förslag av 1940 års skolutredning föreslås inrättande från och med
nästa budgetår av en befattning såsom skolöverläkare i lönegraden
C 6; såsom biträde åt denne förordas anvisande av medel till en amanuens;

c) ifråga om personalen i övrigt förordas minskning av antalet
kontorsbiträden på statistiska avdelningen från 4 till 3; vidare förordas
anvisande av 600 kronor för anordnande av inspektion av barnavårdsunder-
visningen.

I anslaghänseende innebär Kungl. Maj:ts förslag en höjning med 26,100
kronor.

Beträffande förslaget om inrättande av en tjänst som skolöverlä-
kare har departementschefen anfört:

Hos skolöverstyrelsen har tidigare funnits en sakkunnig för skolhygien.
Sedan denna befattning år 1923 av sparsamhetsskäl indragits, har frågan
om skapande av en central ledning och övervakning av skolhälsovården
ofta varit föremål för överväganden. Det framstår nu såsom ofrånkomligt,
att den centrala statliga skolmyndigheten utrustas med erforderlig sakkun-
skap för att kunna rationellt övervaka och leda ungdomsskolornas medi-
cinsk-hygieniska verksamhet, en sida av undervisningsväsendet som hittills
varit relativt tillbakasatt men som särskilt under de senaste decennierna
alltmera framträtt såsom icke mindre betydelsefull än den rent pedagogiska
verksamheten. Härtill kommer, att det nuvarande krisläget givit särskild
aktualitet åt förevarande spørsmål. Allt större krav måste ställas på skolor-
na såsom förmedlare av den betydelsefulla uppgiften, att förhindra att
bristerna i livsmedelsförsörjningen få alltför menliga följder för ungdomen.
Därmed ökas ytterligare behovet av en effektiv centralledning på det skol-
hygieniska området. Enligt min mening är tiden inne för realiserande av
den gamla tanken att anställa en för skolväsendet gemensam skolöverläkare,
och jag är därför beredd att i likhet med samtliga i ärendet hörda myn-
digheter tillstyrka 1940 års skolutrednings förslag i detta hänseende.

I fråga om skolöverläkarens tjänste- och löneställning ha meningarna i
viss mån brutit sig. Sätillvida föreligger dock enighet, att alla ansett de
göromål, som böra åligga denne, komma att taga hans huvudsakliga tid
och krafter i anspråk. Jag delar för egen del denna uppfattning. Den
skiljaktighet, som i remissyttrandena kommit till uttryck, avser särskilt den
löneställning, som bör tillkomma skolöverläkaren. Skolutredningen och
skolöverstyrelsen, vilka förordat inrättande av en ordinarie tjänst i löne-

graden A 30 (grundlön 12,000 kronor, slutlön 13,500 kronor, jämte rörligt tillägg och kristillägg), ha samtidigt uttalat sina tvivel, huruvida denna löneställning vore tillräcklig för att locka väl kvalificerade sökande. I remissyttrandena från allmänna lönenämnden, medicinalstyrelsen och befolkningsutredningen ha även framförts förslag om befattningens anordnande såsom s. k. förordnandetjänst i lönegraden C 6 (lön 14,000 kronor jämte rörligt tillägg och kristillägg). Vid mitt ställningstagande till denna fråga har jag icke minst med hänsyn till den skiljaktighet i åsikter om den lämpliga lösningen av frågan, som sålunda gjort sig gällande, utgått ifrån, att erfarenheten bör få utvisa, vilken lösning som må anses ändamålsenligast. Det synes mig därför icke tillrådligt att redan nu fastlåsa tjänsten vid löneplanen A i civila avlöningsreglementet. Löneplanen C, vilken förutsätter, att tjänstinnehavarna tillsättas medelst förordnande för viss tid eller tills vidare, synes vara att föredraga. Såsom ett alternativ erbjuder sig även möjligheten att till en början inrätta en arvodestjänst med ett tillräckligt högt arvode. Jag har efter samråd med chefen för finansdepartementet funnit mig böra förorda en placering i lönegraden C 6, en löneställning som gäller exempelvis för den i vissa hänseenden jämförliga befattningen såsom inspektör för sinnessjukvården.

Beträffande skolöverläkarens åligganden har av skolutredningen förordats följande:

Skolöverläkaren skulle ordna, leda och övervaka den skolhygieniska verksamheten vid de under skolöverstyrelsens inseeende ställda läroanstalterna samt i hithörande frågor taga initiativ och avgiva förslag. Han skulle befordra regelbundet återkommande läkarundersökningar vid de skolor, där sådana ej förekomme, befordra friluftsskolor samt klasser eller skolor för svagsynta eller hörselsvaga lärjungar och främja åtgärder rörande uppfostran och undervisning av lärjungar, som i psykiskt avseende avveke från de normala. Han skulle planlägga, leda och övervaka en förebyggande, psykisk och fysisk fostrande, skolhygienisk verksamhet bland vår ungdom och därvid som en central uppgift fatta dess fostran till sunda levnadsvanor samt därjämte befordra utvecklingen av undervisning av allmänt medicinsk-hygienisk innebörd i olika skolformer och utöva en rådgivande verksamhet ifråga om anordningarna för undervisningen i gymnastik, lek och idrott samt beträffande skolbad, skolbespisning och skollovskolonier. Vidare skulle han inom skolöverstyrelsen biträda vid handläggningen av ärenden rörande skolhygieniska frågor samt utöva en rådgivande verksamhet från medicinsk synpunkt beträffande fördelningen och förläggningen av lärjungarnas arbete och därvid ägna uppmärksamhet framför allt åt undervisning av allmänt medicinsk-hygienisk innebörd, bland annat sexualundervisningen. Han skulle jämväl inom överstyrelsen biträda vid granskning av ritningar till skolbyggnader m. m. ävensom granska de av vederbörande skolläkare ingivna berättelserna samt för inspektion besöka läroanstalterna. Och slutligen skulle han söka anordna instruktionsmöten för lärarpersonalen och föredrag för skolmyndigheter och föräldrar, utöva en rådgivande verksamhet i fråga om den del av den allmänna lärarutbildningen, som avsåg frågor av speciell medicinsk-hygienisk innebörd samt befordra och eventuellt organisera och leda fortbildningskurser i skolhygien för läkare.

I motionerna I: 120 och II: 224 yrkas, som nämnts, att befattningen som förste bibliotekskonsulent måtte, i stället för att, såsom Kungl. Maj:t föreslagit, uppflyttas från lönegraden A 26 till lönegraden A 27, förändras till

befattning såsom biblioteksråd i lönegraden A 30. Till stöd härför har anförts bland annat:

Redan i sitt yttrande 1924 över folkbildningssakkunnigas betänkande uttalade skolöverstyrelsen som sin bestämda uppfattning, att folkbiblioteksverksamheten hade nått den omfattning och den betydelse i vårt land, att förste bibliotekskonsulenten borde erhålla lön i byråchefs grad. Sedan dess har överstyrelsen i sina äskanden upprepade gånger återkommit med hemställan om reglering av förste bibliotekskonsulentens löneförmåner. Överstyrelsen har därvid bland annat framhållit, att sedan 1924 kraven på förste bibliotekskonsulenten i flera avseenden ytterligare skärpts och att han numera vore chef för en omfattande, i stort sett fristående avdelning inom skolöverstyrelsen. Tjänsteförteckningssakkunniga, vilkas förslag ligger till grund för den i årets statsverksproposition föreslagna uppflyttningen, ha som motivering för denna likaså åberopat redan genomförd och alltjämt fortgående utbygggnad av folkbiblioteksorganisationen och därav föranledd förändring till såväl art som omfattning av förste bibliotekskonsulentens arbetsuppgifter.

Mot en uppflyttning av ifrågavarande tjänst till högre lönegrad har tidigare anförts, att frågan syntes böra lösas i samband med den vilande frågan om skolöverstyrelsens organisation. Häremot har skolöverstyrelsen vid upprepade tillfällen gjort gällande, att befattningens inplacering i en lönegrad, som svarade mot de redan förefintliga arbetsuppgifterna, borde ske oberoende av omorganisationen. Kungl. Maj:t har i det föreliggande förslaget i fråga om tidpunkten för uppflyttningen följt överstyrelsens linje men, som framgår av det föregående, ansett sig böra stanna vid en uppflyttning till allenast lönegrad A 27. Mot den sålunda föreslagna placeringen kunna vägande erinringar göras. Det har redan framhållits, att förste bibliotekskonsulenten i realiteten är chef för en i stort sett självständig avdelning inom skolöverstyrelsen.

De inom ecklesiastikdepartementet 1936 tillkallade sakkunniga angående skolöverstyrelsens organisation, som i sitt år 1938 avgivna betänkande efter en utförlig redogörelse för förste bibliotekskonsulentens arbetsuppgifter bland annat framhålla, att de honom åliggande uppgifterna, som äro »av centralt ledande art och därmed förenat ansvar», måste sägas fullt motsvara dem, som falla inom någon av överstyrelsens rotlar sorterande under ett undervisningsråd. Att befattningen även i lönehänseende bör jämföras med undervisningsrådstjänst förefaller under sådana omständigheter uppenbart.

Till stöd för det i *motionerna I: 121 och II: 174* gjorda yrkandet, att befattningen såsom konsulent för husligt arbete måtte placeras i lönegraden A 26 i stället för lönegraden A 24, har anförts bland annat:

Konsulenten för husligt arbete vid skolöverstyrelsen innehar för närvarande en arvodesbefattning, för vilken arvodet vid senaste lönereglering bestämdes till 6,000 kronor för år, varjämte till den nuvarande innehavaren av befattningen utgår ett personligt arvodestillägg å 1,500 kronor för år.

Då arvodesbefattning såsom konsulent för husligt arbete inom yrkes-skolöverstyrelsen år 1918 inrättades, framhöll statsutskottet — gentemot ett motionsvis väckt yrkande om en ordinarie ledamotstjänst, vars innehavare skulle företräda det husliga arbetet — att konsulenten i fråga skulle hava ställning som särskild föredragande, vilket innebure, att befattningshavaren skulle komma att inom verket inträda såsom föredragande ledamot, så ofta ärenden rörande det husliga arbetet föreläge till behandling. Vartill komme inspektionsskyldighet i överensstämmelse med vad fallet skulle bliva för de ordinarie ledamöterna. Vid ärendets behandling av 1918 års

riksdag anförde departementschefen, att förslaget om en konsulent för husligt arbete innebar en övergångsanordning, samt påpekade, att så snart denna yrkesundervisning växt ut så, att det krävde en kvinnlig tjänsteman, som helt ägnade sig åt ifrågavarande verksamhet, borde denna tjänst naturligtvis också inrättas på ordinarie stat och utrustas med löneförmåner, som i alla avseenden vore tillfredsställande.

De år 1936 tillkallade sakkunniga för utredning angående skolöverstyrelsens organisation ha i sitt den 13 juni 1938 avgivna betänkande förklarat, att konsulentens arbete inom överstyrelsen redan nu motsvarar ett undervisningsråds, »varför inrättandet i stället för konsulentbefattningen av en undervisningsrådstjänst för husligt arbete i själva verket allenast innebär en formell bekräftelse på den betydelse ifrågavarande undervisning numera måste anses äga». Dessa sakkunniga ha därför föreslagit, att en dylik tjänst i lönegraden A 30 upprättas inom överstyrelsen.

1939 års tjänsteförteckningssakkunniga, som i enlighet med för dem meddelade direktiv måste förutsättas hava iakttagit största möjliga återhållsamhet i fråga om inplaceringen av tjänster, ha ansett, att tjänsten såsom konsulent i husligt arbete vid skolöverstyrelsen bör placeras i lönegrad A 26, och skolöverstyrelsen har i sammanhang med sina anslagsäskanden för nästa budgetår i anslutning till tjänsteförteckningssakkunnigas förslag hemställt, att ifrågavarande arvodesbefattning måtte förändras till tjänst i lönegraden A 26.

I motionerna I: 131 och II: 179 anföres bland annat:

Bland vårt lands praktiska yrken är det elektriska installatörsyrket ett av de få yrken, som i övervägande grad är statligt reglerat, nämligen genom kungörelsen den 2 juni 1939 angående behörighet att vid elektriska starkströmsanläggningar utföra installationsarbete (nr 219). Denna kungörelse, genom vilken installatörsförordningen av år 1919 (nr 755) upphävdes, trädde i kraft den 1 juli 1939.

För rätt att utföra elektriskt installationsarbete erfordras att vederbörande innehar behörighet såsom elektrisk installatör. I installatörskungörelsen (nr 219) särskiljas tre olika slags behörigheter, nämligen behörighet såsom elektrisk installatör av klass A, resp. klass B och klass C.

I fråga om teoretisk utbildning fordras:

För behörighet av klass A:

Ingenjörsmässig utbildning motsvarande minst de kunskaper, som meddelas vid statens tekniska gymnasier, elektroteknisk linje, eller statens elektrotekniska fackskola i Västerås;

För behörighet av klass B:

Godkänt avgångsbetyg från statsunderstödd yrkeskurs för elektriska installatörer om minst 600 timmars undervisningstid eller godkänt betyg över däremot svarande kunskapsprov vid sådan kurs; samt

För behörighet av klass C:

Förtrogenhet med för elektriska starkströmsanläggningar gällande föreskrifter och deras tillämpning å anläggningar av det slag behörigheten skall avse jämte kännedom om elektroteknikens enklare grundbegrepp, allt styrkt genom godkänt betyg vid examensprov, avlagt i den ordning kommerskollegium bestämmer.

Ansökning om vinnande av behörighet såsom installatör skall göras skriftligen hos kommerskollegium.

Behörighet av klass B är erforderlig för sådana yrkesmän, vilka vilja utöva elektrisk installationsverksamhet i mindre omfattning inom städer, köpingar och municipalsamhällen.

Behörighet av klass C erfordras för sådana yrkesmän, vilka vilja utöva elektrisk installationsverksamhet på landsbygden antingen såsom innehavare av någon elektrisk installationsfirma eller såsom ansvariga montörer hos elektriska distributionsföreningar och liknande kraftdistributionsföretag. För arbeten vid de elektriska anläggningarna inom industrier, verkstäder, sjukhus och liknande inrättningar erfordras personer med ävenledes behörighet av klass C, s. k. verkmontörer.

Inom hela vårt land äro för närvarande verksamma sammanlagt omkring 3 700 behöriga installatörer av klass B och klass C.

De brister, som vidlåda installatörsutbildningens nuvarande organisation, hava närmare angivits i »Betänkande angående behörighet att utföra elektriskt installationsarbete m. m.», avgivet den 23 oktober 1935 av sakkunniga för elektriska kontrollväsendet.

Här må särskilt understrykas vikten av att en sakkunnig och enhetligt ordnad inspektion av undervisningen snarast kommer till stånd. Det torde vara uppenbart att enhetlig kontroll och ledning är nödvändig i fråga om en undervisning, som bedrivs av lärare, vilka merendels sakna pedagogisk skolning och erfarenhet och som endast tillfälligtvis och vid sidan av sina egentliga yrken bedriva undervisningsverksamhet. Den kontroll över undervisningsresultaten, som för närvarande utövas genom de tillfälliga, oavlönade examensombuden, torde hava mycket litet praktiskt värde. På grund av att medel till ombudens avlöning och resekostnader saknas torde denna kontroll för övrigt icke längre kunna vidmakthållas.

En annan iögonenfallande brist i den nuvarande organisationen är det av de sakkunniga påtalade förhållandet att, oaktat staten uppställer obligatoriska krav i fråga om teoretisk utbildning för installatörerna, behovet av lämpligt ordnade och belägna undervisningsanstalter ännu icke har blivit tillgodosett.

I avvaktan på denna frågas definitiva lösning synes det därför vara angeläget och väl motiverat, att ett tillfälligt anslag upptages för kontroll av den elektriska installatörsutbildningen, examensombud m. m. och att för detta ändamål upptages ett anslag av 4,000 kronor i enlighet med vad skolöverstyrelsen föreslagit i utlåtande den 11 januari 1936 över ovannämnda sakkunnigebetänkande, och att sålunda anslagsposten till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal i skolöverstyrelsen höjes med nämnda belopp 4,000 kronor.

Med ett dylikt anslag skulle åtminstone kunna vidtagas de första åtgärderna för en rationell organisation och övervakning av den elektriska installatörsutbildningen. Att denna ur det allmännas synpunkt så viktiga undervisning hittills i så hög grad försummats synes vara betänkligt och desto mer anmärkningsvärt, då staten ju eljest ägnar annan utbildningsverksamhet så stort intresse och årligen anslår stora belopp för såväl allmän teoretisk utbildning som praktisk yrkesutbildning.

Utskottet har i vederbörlig ordning inhämtat yttranden över motionerna I: 131 och II: 179 av *kommerskollegium och skolöverstyrelsen*.

Kommerskollegium har anfört:

Sedan år 1919, då den första författningen berörande det elektriska installatörsväsendet utkom (S. F. S. 1919: 755), hade för rätten att utöva installatörsyrket gällt särskilda kompetenskrav, däribland innehav av viss teoretisk utbildning. Med hänsyn härtill syntes det angeläget att de, som avsåge att ägna sig åt det elektriska installatörsyrket, kunde skaffa sig ifrågavarande utbildning utan allt för stora svårigheter. Så kunde emellertid icke anses vara

fallet. Trots att den statliga regleringen av installatörsyrket varit i kraft i c:a 22 år saknade installatörsutbildningen nämligen allttjämt en fast organisation och vore behäftad med allvarliga brister, vilka närmare hade utvecklats i sakkunnigas för elektriska kontrollväsendet betänkande den 23 oktober 1935 (statens off. utredn. nr 53), i vilket riktlinjer för en rationalisering av installatörsundervisningen uppdragits. Kollegium, å vars elektriska byrå enligt gällande instruktion skulle handläggas bland annat ärenden angående behörighet att utföra elektriskt installationsarbete samt yrkesutbildningen på området, hade i utlåtanden till Kungl. Maj:t den 24 januari 1936 och den 31 oktober 1938 i huvudsak anslutit sig till de av de sakkunniga anförda synpunkterna. Frågan om den elektriska installatörsutbildningens rationella ordnande vore dock allttjämt olöst. För att ytterligare understryka behövligheten av att nämnda fråga snarast måtte lösas, ville kollegium under hänvisning till nu gällande installatörsförordning (S. F. S. 1939: 219) i detta sammanhang här nedan påvisa en del av bristerna i den nuvarande elektriska installatörsutbildningen.

Den av de sakkunniga föreslagna planen för installatörskursernas förläggning till vissa i de sakkunnigas betänkande angivna orter hade ännu ej kommit till utförande. För närvarande avhölls på endast några få orter sådana statsunderstödda yrkeskurser för elektriska installatörer, som meddelade teoretisk utbildning för s. k. B-behörighet. I Stockholm och Malmö påginge visserligen dylika kurser. Dessa vore emellertid ordnade som aftonkurser och endast avsedda för elever, som vore bosatta inom respektive kommuner. Städerna syntes överhuvud vara obenägna att anordna dylika kurser, beroende på att kurserna i fråga icke ansetts vara av tillräcklig betydelse för kommunerna själva. Kurser med dagundervisning — den enda form, som överhuvud vore möjlig för landsortsbor — avhölls för närvarande endast på ett ställe, nämligen vid tekniska skolan i Hässleholm, varet elever mottoges från hela riket. Några statsunderstödda yrkeskurser, som meddelade sådan teoretisk utbildning, vilken motsvarade i gällande installatörskungörelse för s. k. C-behörighet föreskrivet kunskapsmått, avhölls, enligt vad kollegium hade sig bekant, för närvarande ej. En dylik kurs vore dock planerad att börja instundande sommar vid en praktisk skola i mellersta Sverige. För att inom yrket verksamma personer på kortast möjliga tid (c:a 6 veckor) skulle kunna skaffa sig för behörighet av klass C föreskriven teoretisk utbildning, hade emellertid under kollegiets medverkan installatörskurser med dagundervisning anordnats vid några privata tekniska institut. Två av dessa institut, som bägge vore belägna i Stockholm, hade för närvarande sammanlagt 53 stycken elever i sina installatörskurser, C-kurser, med dagundervisning. Detta torde klart visa behovet av sådana dagkurser.

Vid de olika läroanstalter, där statsunderstödda installatörskurser anordnades, syntes vid dessa kurser sådana läroböcker komma till användning, som de lokala skolstyrelserna bestämde. Kollegium hade sig bekant fall då dylika läroböcker, i elektroteknik samt yrkes- och arbetarlagstiftning, innehölle anvisningar, vilka strede mot bestämmelser i gällande författningar. Av lärarna själva författade kompendier, som i en del fall läge till grund för undervisningen, hade ävenledes understundom visat sig ej vara tillförlitliga i vissa avseenden. Läroböcker och kompendier, som användes vid ifrågavarande installatörskurser, syntes därför böra underkastas en enhetlig granskning, innan de finge användas vid installatörsundervisningen. Önskvärt vore att, vid en och samma slags installatörskurs, enhetliga läroböcker och kompendier användes inom hela riket.

Avgångsexamen vid de statsunderstödda elektriska installatörskurserna kontrollerades för närvarande av tillfälliga, oavlönade examensombud. Den

kontroll, som dessa ombud kunde utöva, torde hava mycket litet praktiskt värde. Det torde vara uppenbart att en enhetlig kontroll och ledning av undervisningen vid de elektriska installatörskurserna vore nödvändig, då densamma i många fall utövades av lärare, som endast tillfälligtvis vid sidan av sin egentliga yrkesverksamhet bedreve undervisningsverksamhet.

Såsom bevis på innehav av sådan teoretisk kompetens, som erfordrades för viss behörighet såsom elektrisk installatör, hade kollegium plägat godtaga avgångsbetyg från elektrotekniska avdelningen vid en del tekniska läroanstalter, som åtnjöte statsbidrag. Det syntes dock kollegium, som om i vissa fall ifrågavarande läroanstalters undervisningsplaner, i vad desamma avsåge det elektrotekniska facket, vore föråldrade och ej anpassade efter teknikens utveckling. Såsom exempel kunde nämnas, att vid en dylik läroanstalt, där det bland annat funnes en elektrisk avdelning med en högre och en lägre kurs, fortginge undervisningen alltjämt efter ett reglemente med undervisningsplaner, som fastställdes år 1923, och vid en annan läroanstalt, där nuvarande undervisningsplaner fastställdes år 1928, meddelades enligt skolans senaste årsredogörelse vid dess elektrotekniska avdelning fortfarande sådan teoretisk utbildning, som enligt förordningen den 5 december 1919 (nr 755) angående behörighet att utföra elektriska anläggningar för belysning eller arbetsöversöring m. m. erfordrades för erhållande av viss behörighet såsom elektrisk installatör, ehuru nämnda förordning den 1 juli 1939 upphörde att gälla och ersattes med ny förordning, innehållande helt nya bestämmelser angående den teoretiska kompetensen.

Det syntes kollegium vara angeläget att, i avvaktan på den definitiva lösningen rörande installatörsutbildningens rationella ordnande, sådana åtgärder vidtoges, att undervisningen vid varje statsunderstödd elektrisk installatörskurs inspekterades under kursens lopp. Genom sådan inspektion, som borde äga rum i början av varje kurs, skulle lärarna kunna erhålla direktiv för undervisningens bedrivande. Avgångsexamen vid dylik kurs borde dessutom stå under ledning och kontroll av ett verkligt sakkunnigt, för ändamålet avlönat, examensombud. Kollegium ville även hänvisa till vad i verkstads-skoleutredningens betänkande den 30 december 1938 (statens off. utredn. nr 54) i denna fråga anfördes.

I sitt utlåtande den 11 januari 1936 över sakkunnigas för elektriska kontrollväsendet betänkande hade skolöverstyrelsen vitsordat behovet av skärpt kontroll över installatörsundervisningen och sökt beräkna erforderliga kostnader för övervakandet av denna genom en särskild inspektör samt ersättning till examensombud och därvid stannat vid ett belopp av 4,000 kronor årligen.

I sitt betänkande och förslag angående skolöverstyrelsens organisation, dagtecknat den 13 juni 1938 (statens off. utredn. nr 14), framhölle ävenledes de inom ecklesiastikdepartementet tillkallade sakkunniga behovet av inspektion och kontroll av den elektrotekniska yrkesundervisningen samt föresloge, att kostnaderna därför skulle bestridas från skolöverstyrelsens anslagspost till inspektion och sakkunniga biträden.

Såsom av det anförda framginge hade kollegium funnit motionernas syfte behjärtansvärt och ville för sin del förordna, att erforderliga medel för bestridande av kostnaderna för kontroll av den elektriska installatörsutbildningen, examensombud m. m., ställdes till skolöverstyrelsens förfogande.

Skolöverstyrelsen har yttrat:

I motionerna framhölles bland annat vikten av att en sakkunnig och enhetligt ordnad inspektion av undervisningen snarast komme till stånd. I likhet med motionärerna funne överstyrelsen det önskvärt, att medel ställ-

des till förfogande för att möjliggöra dels att examensombuden erhöles någon ersättning för sitt arbete dels anlita det inom skolöverstyrelsen av speciell sakkunskap i större utsträckning än hittills för en enhetlig väglednings- och inspektionsverksamhet för ifrågavarande undervisning. För närvarande hade kontrollen av undervisningsresultaten vid de till kommunala anstalter för yrkesundervisning förlagda installatörskurserna handhåfts av de examensombud, som av skolöverstyrelsen förordnats efter samråd med kommerskollegium. Härvid hade överstyrelsen alltid förordnat de av kommerskollegium föreslagna personerna, vilka av kostnadsskäl merendels måst väljas bland på kursorten bosatta. Givetvis måste det vara av stor fördel, om examensombuden kunde påräkna något arvode för sitt arbete med kontrollen av undervisningen ävensom därav föranledda resekostnader. I detta sammanhang finge överstyrelsen hänvisa till att en väsentlig förbättring av kontrollen kunde vinnas därigenom, att de arvodesberättigade examensombuden kunde förordnas redan vid kursernas början och sålunda hade möjlighet att följa undervisningen och därvid lämnade lärarna erforderliga råd och anvisningar.

Överstyrelsen finge därför tillstyrka, att, på sätt i förevarande motioner föresloges, i överstyrelsens stat ett belopp av 4,000 kronor inräknades för kontroll av den elektriska installatörsutbildningen, examensombud m. m.

Det i motionen berörda förhållandet, att behovet av lämpligt ordnade och belägna undervisningsanstalter för installatörsutbildningen ännu icke hade blivit i behövlig utsträckning tillgodosett, sammanhänge med den omständigheten, att avgörandet beträffande anordnande av kurser vid de kommunala yrkesundervisningsanstalterna träffades av den kommunala skolstyrelsen, vilken naturligtvis i första hand toge hänsyn till de lokala behoven av yrkesundervisning. Vederbörande kommunala myndigheter ansåge sig knappast hava något större intresse av att bidra till lärarlöner och undervisningsmateriel för installatörsundervisning för elever från andra kommuner. De i motionerna särskilt nämnda skolorna torde huvudsakligen kunna finansiera kurserna tack vare höga lärjungeavgifter. Överstyrelsen tillåte sig därför i detta sammanhang hänvisa till vad föredragande departementschefen anfört i 1941 års proposition nr 71 angående statsbidrag till centrala verkstadsskolor beträffande beredandet av särskilda förmåner åt lokal verkstadsskola, som mottog ungdom från andra kommuner (sid. 30). Även om yrkeskurserna för elektriska installatörer icke kunde betraktas som verkstadsskolor, syntes det överstyrelsen dock kunna ifrågasättas, om icke sådana kommunala anstalter för yrkesundervisning, som anordnade elektriska installatörskurser såsom fast institution med mera regelbundet återkommande dagkurser och avsedda även för elever från andra kommuner, kunde beredas bättre understödsmöjligheter. I likhet med vad överstyrelsen i skrivelse till Kungl. Maj:t den 4 februari 1942 framhållit beträffande understöd åt kvarn-skolan i Mariestad, syntes det överstyrelsen sålunda kunna ifrågasättas, om icke för avlöning åt lärare i elektriska installatörskurser med heldagsundervisning kunde utgå statsunderstöd till belopp, motsvarande hela lönekostnaden, dock med högst $1\frac{1}{2}$ gånger det belopp, som till nämnda ändamål kunde utgå som understöd enligt för kommunala anstalter för yrkesundervisning gällande författning, under villkor att enligt närmare bestämmande av skolöverstyrelsen visst antal elever från andra kommuner erhöles tillträde till kurserna.

Med anledning av att i motionerna berörts dels det förhållandet, att kommerskollegium flera gånger uttalat, att frågan om installatörsutbildningens rationella ordnande snarast måste lösas, dels ett utlåtande från kommerskollegium i anledning av en framställning till Kungl. Maj:t från svenska

elektriska installatörsförbundet beträffande behörighet att vid elektriska starkströmsanläggningar utföra installationsarbete tillåte sig överstyrelsen erinra om det förhållandet, att de undervisningsplaner för installatörsutbildningen, som tillämpades vid de under skolöverstyrelsens överinseende stående yrkesundervisningsanstalterna, utarbetats av överstyrelsens sakkunniga beträffande den elektrotekniska undervisningen, vilken såsom förste byråingenjör hos kommerskollegium även komme i nära kontakt med installatörernas behörighetsfrågor. Därest de nu förefintliga ekonomiska svårigheterna för installatörsutbildningens utvidgande och effektiva kontroll kunde på sätt ovan antytts bliva undanröjda, torde sålunda nödiga förutsättningar vara för handen för att förevarande angelägenhet skulle kunna tillfredsställande ordnas.

Utskottet.

Utskottet har icke funnit något att erinra mot departementschefens förslag att två sekreterartjänster hos skolöverstyrelsen uppflyttas från lönegraden A 24 till lönegraden A 26, att i stället för en registrator och aktuarie i lönegraden A 21 uppföres en registrator i lönegraden A 14 samt att antalet kontorsbiträden på statistiska avdelningen minskas från 4 till 3.

Departementschefen har vidare föreslagit, att befattningen som konsulent för husligt arbete, vilken nu är en arvodestjänst, omvandlas till en befattning i lönegraden A 24. I motionerna I: 121 och II: 174 har yrkats att ifrågasvarande tjänst placeras i lönegraden A 26. Utskottet får erinra, att det i nämnda motioner framställda förslaget överensstämmer med den ståndpunkt som i ärendet intagits av 1939 års tjänsteförteckningssakkunniga. På grund av arbetsuppgifternas bestående karaktär tillstyrker utskottet, att för ändamålet inrättas en ordinarie befattning. Med hänsyn till göromålens art och omfattning har utskottet emellertid funnit övervägande skäl tala för att befattningen i enlighet med vad i berörda motioner föreslagits uppföres i lönegraden A 26.

Vad beträffar förste bibliotekskonsulentens lönegradsplacering delar utskottet departementschefens uppfattning, att tjänsten bör uppflyttas från lönegraden A 26 till lönegraden A 27, vilket förslag jämväl framställts av ovannämnda sakkunniga. En dylik lönegradsplacering står enligt utskottets mening i god överensstämmelse med den löneställning, som av Kungl. Maj:t föreslagits och av utskottet i annat sammanhang tillstyrkts för landsarkivarierna, vilka i likhet med förste bibliotekskonsulenten innehava befattningar med självständiga organisatoriska uppgifter. Utskottet kan alltså icke biträda det i motionerna I: 120 och II: 224 gjorda yrkandet om inrättandet av en biblioteksrådsbefattning i lönegraden A 30, utan ställer sig avvisande till detsamma.

Utskottet, som icke funnit anledning till erinran mot vad departementschefen anfört i fråga om inrättandet av en skolöverläkarbefattning hos skolöverstyrelsen, biträder Kungl. Maj:ts förslag om tjänstens uppförande i lönegraden C 6 samt förordar jämväl att medel ställas till förfogande för anställande av en amanuens såsom biträde åt skolöverläkaren.

Vad departementschefen i övrigt under denna punkt föreslagit har icke föranlett något uttalande från utskottets sida.

Av motionerna I: 131 och II: 179 framgår, att utbildningen av elektriska installatörer och särskilt av sådana med lägre kompetens för närvarande vidlades av åtskilliga brister. Detta förhållande har också starkt understrukits i de av kommerskollegium och skolöverstyrelsen över motionerna avgivna yttrandena. Utskottet finner det i hög grad önskvärt, att åtgärder snarast vidtagas i syfte att åstadkomma mera tillfredsställande utbildningsmöjligheter på detta område förslagsvis genom anordnande av systematiska kurser, anknutna till yrkes- och lärlingsskolor eller de centrala verkstadsskolorna. Det torde böra ankomma på Kungl. Maj:t att taga detta spörsmål under närmare övervägande. I avvaktan på att frågan om installatörsutbildningens rationella ordnande vinner sin lösning anser utskottet liksom motionärerna samt kommerskollegium och skolöverstyrelsen behovet av en skärpt kontroll över den nuvarande installatörsutbildningen böra tillgodoses genom anvisande av särskilda medel för ändamålet. Utskottet tillstyrker följaktligen att i enlighet med motionärernas förslag ett belopp av 4,000 kronor ställes till skolöverstyrelsens förfogande för bestridande av kostnaderna för inspektion av ifrågavarande undervisning, ersättning till examensombud m. m.

Vad utskottet sålunda här ovan förordat medför i förhållande till Kungl. Maj:ts förslag följande öknings i avlöningsstaten för skolöverstyrelsen: anslagsposten till avlöningar till ordinarie tjänstemän med 1,000 kronor till $(405,000 + 1,000 =)$ 406,000 kronor, anslagsposten till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal med 4,000 kronor till $(292,800 + 4,000 =)$ 296,800 kronor och avlöningsstatens slutsumma med 5,000 kronor till $(833,000 + 5,000 =)$ 838,000 kronor.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet,

att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 121 och II: 174 samt I: 131 och II: 179, ävensom med avslag å motionerna I: 120 och II: 224,

a) godkänna följande personalförteckning för skolöverstyrelsen, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1942/43:

Personalförteckning.

Befattning.	Lönegrad.
<i>Tjänstemän å ordinarie stat.</i>	
1 generaldirektör	B 3
1 skolöverläkare	C 6
14 ledamöter	A 30
1 förste bibliotekskonsulent	A 27
2 sekreterare	A 26
1 konsulent för husligt arbete	A 26
1 sekreterare	A 24
1 andre bibliotekskonsulent	A 21
5 notarier	A 21

Befattning.	Lönegrad.
1 registrator	A 14
2 kansliskrivare	A 11
1 förste expeditionsvakt	A 7
5 kanslibiträden	A 7
3 expeditionsvakter	A 5
6 kontorsbiträden	A 4

Skolöverstyrelsens statistiska avdelning:

Befattning.	Lönegrad.
1 förste aktuarie, tillika chef	A 26
1 aktuarie	A 21
2 kansliskrivare	A 11
2 kanslibiträden	A 7
1 expeditionsvakt	A 5
3 kontorsbiträden	A 4
1 skrivbiträde	A 2

*Extra ordinarie tjänstemän i högre lönegrad
än den 20:e.*

1 förste gymnastikkonsulent	Eo 26
1 förste byråingenjör	Eo 24
1 andre gymnastikkonsulent	Eo 21
1 andre bibliotekskonsulent	Eo 21
1 notarie	Eo 21;

b) godkänna följande avlöningsstat för skolöverstyrelsen, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1942/43:

A v l ö n i n g s s t a t .

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	kronor 406,000
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i> ..	» 35,800
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal	» 296,800
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	» 99,400

Summa kronor 838,000;

c) till Skolöverstyrelsen: *Avlöningar* för budgetåret 1942/43 anvisa ett förslagsanslag av 838,000 kronor.

2:o) **Skolöverstyrelsen: Omkostnader.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 116, sid. 295—297), vilket innebär en anslagsökning med 21,000 kronor, föranledd dels av att ökade medel erfordras till reseersättningar och

tjänstgöringstraktamenten samt till bränsle, lyse och vatten, dels ock av att medel måste anvisas för anskaffande av möbler m. m. till skolöverläkarens tjänstelokaler, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Skolöverstyrelsen*: *Omkostnader* för budgetåret 1942/43 anvisa ett förslagsanslag av 146,500 kronor.

Stockholm den 13 mars 1942.

På statsutskottets vägnar:

J. B. JOHANSSON.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit

från första kammaren: herrar *Johan Bernhard Johansson*, *Oscar Olsson*, *Pauli*, *Torsten Ström*, *Lindström*, *Sven Larsson*, *Heiding*, *Karl Magnusson*, *Carlström*, *Ekströmer*, *Persson* i Skabersjö och *Emil Petersson*; samt

från andra kammaren: herrar *Törnkvist*, *Eriksson* i Stockholm, *Andersson* i Prästbol, *Holmdahl*, *Andersson* i Södergård, *Åqvist*, *Wallentheim*, *Viklund*, *Lindholm*, *Lundberg* i Hälsingborg, *Pettersson* i Dahl och *Åkerström*.

Reservation

vid punkten 1:o) (*Skolöverstyrelsen*: *Avlöningar*) av herrar *Oscar Olsson*, *Pauli*, *Ekströmer*, *Emil Petersson* och *Holmdahl*, vilka ansett att utskottets yttrande och hemställan bort hava följande lydelse:

»Utskottet har icke — — — lönegraden A 26.

Utskottet får i likhet med vad i motionerna I: 120 och II: 224 anförts framhålla, att förste bibliotekskonsumenten hos skolöverstyrelsen är chef för en i stort sett självständig avdelning inom ämbetsverket. I sådant avseende åvila honom arbetsuppgifter, som till art och omfattning fullt låta sig jämföras med de göromål, som ankomma på innehavare av tjänster i lönegraden A 30. Utskottet har därför funnit sig böra, med tillstyrkade av det motionsvis framställda yrkandet, förorda att förste bibliotekskonsulentbefattningen omvandlas till en biblioteksrådstjänst med placering i lönegraden A 30.

Utskottet, som icke — — — till examensombud m. m.

Vad utskottet sålunda här ovan förordat medför i förhållande till Kungl. Maj:ts förslag följande ökning i avlöningsstaten för skolöverstyrelsen: an-

slagsposten till avlöningar till ordinarie tjänstemän med 1,500 kronor till (405,000 + 1,500 =) 406,500 kronor, anslagsposten till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal med 4,000 kronor till (292,800 + 4,000 =) 296,800 kronor och avlöningsstatens slutsumma med 5,500 kronor till (833,500 + 5,000 =) 838,500 kronor.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet,

att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag ävensom med bifall till motionerna I: 120 och II: 224, I: 121 och II: 174 samt I: 131 och II: 179,

a) godkänna följande — — — budgetåret 1942/43:

Personalförteckning.

Befattning.

Lönegrad.

Tjänstemän å ordinarie stat.

1 generaldirektör — — — 14 ledamöter.....	A 30
1 biblioteksråd	A 30
2 sekreterare — — — 1 notarie.....	Eo 21;
b) godkänna följande — — — budgetåret 1942/43:	

Avlöningsstat.

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, för-	
<i>slagsvis</i>	kronor 406,500
2. — — —	» 35,800
3. — — —	» 296,800
4. — — —	» 99,400

Summa kronor 838,500;

c) till *Skolöverstyrelsen* — — — av 838,500 kronor.»